

Sygn. akt IV CSK 377/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)
SSN Marian Kocon (sprawozdawca)
SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa K. K.
przeciwko A. Ł.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 29 listopada 2018 r.,
skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 23 marca 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w O. nakazem zapłaty z dnia 10 czerwca 2015 r. orzekł, że pozwany A. Ł. ma zapłacić powodowi K. K. kwotę 100.000 zł z ustawowymi odsetkami, a po rozpoznaniu zarzutów pozwanego wyrokiem z dnia 13 maja 2016 r. utrzymał nakaz zapłaty w mocy. Apelacja pozwanego od tego wyroku została przez Sąd Apelacyjny w [...] oddalona wyrokiem z dnia 23 marca 2017 r.

Sąd ustalił, że strony łączył szereg umów pożyczek. W dniu 26 marca 2014 r. zawarły umowę pożyczki na kwotę 180000 zł, którą pozwany zobowiązał się zwrócić na każde wezwanie. Na zabezpieczenie jej spłaty wystawił weksel *in blanco* oraz ustanowił hipotekę na bliżej określonym lokalu.

W kwietniu 2014 r. powód udzielił pozwanemu pożyczki w kwocie 85000 zł. Wówczas strony ustaliły, że pozwany wystawi na rzecz powoda fakturę VAT na kwotę 84999,99 zł mającą być dowodem sprzedaży samochodu m-ki B..

W dniu 4 grudnia 2014 r. strony zawarły kolejną umowę pożyczki nr [...], na podstawie której powód przekazał pozwanemu 100000 zł, zaś pozwany zobowiązał się ją zwrócić na każde wezwanie. Ustaliły ustnie, że pożyczka zostanie zwrócona do końca 2014 r. Na zabezpieczenie jej spłaty pozwany wystawił weksel *in blanco* i podpisał deklarację wekslową, podług której w razie niespłacenia w terminie pożyczki, powód ma prawo wypełnić weksel na sumę odpowiadającą zadłużeniu łącznie z odsetkami i kosztami. Ustanowił też hipotekę.

W dniu 10 grudnia 2014 r. powód udzielił pozwanemu kolejnej pożyczki w kwocie 12000 euro.

Sąd uznał, że choć pozwany wykazał dokonanie wpłat na rzecz powoda w kwocie 257600 zł oraz 12000 euro, to – wobec ich zaliczenia na poczet innych długów (art. 451 k.c.), niż wynikający z pożyczki nr [...] z dnia 4 grudnia 2014 r. – pozwany nie zdołał udowodnić, że nie zaistniały przesłanki wymienione w deklaracji wekslowej z dnia 4 grudnia 2014 r. do wypełnienia weksla *in blanco*.

Skarga kasacyjna pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego - oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 74 § 2, 451 § 1 i 3,

720, 723 k.c., a także art. 233 § 1, 328 § 2, 177 § 1 pkt 4, 246 k.p.c., i zmierza do uchylenia tego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący zarzucił naruszenie art. 451 § 1 k.c. przez zaliczenie dokonanych przez niego wpłat na poczet zobowiązania z umowy pożyczki kwoty 85000 zł, której zawarcie ustalił Sąd Apelacyjny na podstawie domniemania z dokumentu faktury VAT. Przy czym z ustaleń Sądu nie wynika, czy i kiedy zobowiązanie z tej umowy stało się wymagalne.

Zgodnie z regułami zaliczenia, które określa art. 451 k.c., następuje ono przede wszystkim na poczet długu wymagalnego. W razie istnienia wielu długów o takim samym charakterze, pierwszeństwo mają te, które są najdawniej wymagalne. Bez ustalenia daty wymagalności kwoty 85000 zł z umowy pożyczki z kwietnia 2014 r. nie było zatem możliwe zaliczenie takiej kwoty na poczet zaspokojenia długu z tej umowy według reguł wskazanych w art. 451 k.c. Zasadnie przeto zarzucił skarżący, że zaliczenie przez Sąd Apelacyjny kwoty 85000 zł na poczet długu o nieustalonym terminie wymagalności nastąpiło z naruszeniem art. 451 k.c. W rezultacie tego uchybienia zaskarżony wyrok nie mógł się ostać.

Zarzut zaś odnośnie do ustalenia zawarcia umowy pożyczki kwoty 85000 zł, jako dotyczący ustaleń faktycznych, usuwa się spod kontroli kasacyjnej. Niemniej niepodobna pominąć, że stanowisko Sądu, iż faktura VAT jest dokumentem uprawiającym zawarcie tej umowy budzi poważne wątpliwości. Z dokumentu tego bowiem nie wynika jakakolwiek przesłanka, która mogłaby sugerować potwierdzenie dokonania takiej innej czynności.

Oceniając znaczenie uregulowania przyjętego w art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c., którego naruszenie w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zarzuca skarżący, wskazać należy, że przewidziane w art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. zawieszenie postępowania ma charakter fakultatywny. Zgodnie z tym artykułem zawieszenie postępowania w postępowaniu apelacyjnym może nastąpić jeżeli ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Na jego gruncie chodzi zatem zarówno o sytuację, w której moc wiążąca skazującego wyroku karnego (art. 11) będzie determinować sposób rozstrzygnięcia żądania

w sprawie cywilnej, jak również o inne przypadki, w których ustalenia dokonane na drodze karnej mogą rzutować na wynik sprawy.

Warunkiem zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 jest zatem przekonanie sądu, że ustalenie czynu w drodze karnej może wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 7 stycznia 1971 r., I PZ 82/70 (nie publ.) wyraził pogląd, że o wpływie tym można mówić wówczas, gdy zachodzi prawdopodobieństwo wydania wyroku skazującego, którego ustalenia co do faktu popełnienia przestępstwa będą wiążące w postępowaniu cywilnym (art. 11), jak i wówczas, gdy ustalenia poczynione w postępowaniu karnym mogą wzbogacić materiał faktyczny i dowodowy, oddziałując na ocenę dowodów i kierunek rozstrzygnięcia sprawy cywilnej. Stwierdzenie, że ustalenie czynu w drodze karnej może wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej nie oznacza jednak konieczności zawieszenia postępowania, gdyż jest ono pozostawione ograniczonemu uznaniu sądu (por. wyrok SN z dnia 29 listopada 1999 r., III CKN 496/99, nie publ.). Sąd powinien kierować się względami celowości, uwzględniając motywy art. 177 § 1 pkt 4 i interesy stron postępowania (por. postanowienie SN z dnia 14 maja 2012 r., I PK 26/12, nie publ.).

Przy podejmowaniu decyzji rozważeniu podlega spodziewany czas trwania postępowania karnego i prawdopodobieństwo wydania w nim wyroku skazującego, stan zaawansowania postępowania cywilnego, a także charakter sprawy cywilnej, a w szczególności znaczenie jej szybkiego rozstrzygnięcia dla strony. Twierdzenie, że druga strona popełniła przestępstwo związane ze stanem faktycznym sprawy, nie wystarcza do zawieszenia postępowania (por. wyrok SN z dnia 14 stycznia 2009 r., IV CSK 358/08, nie publ.).

W ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego znajduje odzwierciedlenie tendencja do unikania pochopnego zawieszania postępowania cywilnego na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę postępowanie karne nie musi z reguły prowadzić do zawieszenia postępowania w sprawie cywilnej (por. postanowienie SN z dnia 8 marca 1974 r., II CZ 25/74, nie publ.; wyrok SN z dnia 14 stycznia 2009 r.,

IV CSK 358/08, nie publ. i wyrok SN z dnia 2 lipca 2015 r., IV CSK 573/14, nie publ. oraz powołane w tych rozstrzygnięciach dalsze orzecznictwo).

W sprawie niepodobna jednak pominąć, że w postanowieniu z dnia 13 marca 2017 r. (sygn. akt PO V Ds. [...]) powodowi postawione zostały zarzuty, w tym zarzut, iż w okresie od 13 maja 2014 r. do 5 czerwca 2014 r. w O., działając z góry powziętym zamiarem i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, usiłował doprowadzić skarżącego do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 100000 zł na swoją rzecz (....), tj. o przestępstwo z art. 13 § 1 k.k., w zw. z art. 266 § 1 k.k. w zw. z art. 270 § 2 k.k. i art. 12 k.k.

W świetle tej okoliczności trafnie podnosi skarżący, że przypadku, w którym sąd karny orzeknie, że powód jest winny powyższego czynu, sąd cywilny będzie tym wyrokiem związany. Oznacza zaś to, że nie będzie mógł stwierdzić, iż żądanie powoda jest zasadne, gdyż będzie ono wynikiem czynu przestępczego. Celowym byłoby zatem ponowne rozważenie zawieszenia postępowania, oczywiście w sytuacji, gdyby nadal toczyło się postępowanie karne o popełnienie tego czynu.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.